

Utrikesutskottets yttrande

1979/80:2 y

om höjning av Sveriges kapitalinsats i Världsbanken

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 29 april 1980 beslutat hemställa att utrikesutskottet avger yttrande över proposition 1979/80:139 om höjning av Sveriges kapitalinsats i Världsbanken (IBRD) och över de i anslutning till propositionen väckta motionerna 1979/80:2014 och 2015.

Propositionen

I proposition 1979/80:139 föreslås riksdagen bemyndiga regeringen att höja Sveriges kapitalinsats i Världsbanken i samband med en höjning av bankens auktoriserade kapital.

Världsbankens grundkapital uppgick till 34 000 milj. dollar i 1944 års värde vid halvårsskiftet 1979. Av detta kapital har 10 procent inbetalats till banken. Resten utgör medlemsländernas garantiåtaganden. Efter flera års överläggningar föreslog Världsbankens direktion i juni 1979 att bankens kapital skulle höjas med totalt ca 44 000 milj. löpande dollar. Detta belopp består dels av en allmän kapitalhöjning på 40 000 milj. dollar, dels en tilläggshöjning på ca 4 000 milj. dollar. Syftet med tilläggshöjningen är att motverka den försvagning av de mindre ländernas relativa röststyrka, vilken blir följderna av den allmänna kapitalhöjningen.

Av den föreslagna allmänna kapitalhöjningen skall 7,5 procent inbetalas till banken och återstoden utgöra garantiåtaganden. Hela tilläggshöjningen utgör ett garantiåtagande.

Sveriges nuvarande andel i Världsbankens kapital uppgår till 367,6 milj. dollar eller ca 1 840 milj. kr., varav 10 procent har betalats in. I den nu föreslagna kapitalhöjningen har Sverige erbjudits teckna andelar för maximalt 344,1 milj. dollar i 1944 års värde vilket motsvarar ca 1 720 milj. kr. Därav skall 7,5 procent eller ca 130 milj. betalas in, om andelserbjudandet utnyttjas till fullo av Sverige. Återstoden av vår andel eller 92,5 procent av de tecknade andelarna skall vara garantikapital. Därtill har Sverige erbjudits teckna andelar i tilläggshöjningen motsvarande ca 125 milj. kr. Ingen del av detta belopp skall betalas in utan utgöra garantikapital. Riksbanken avser att, liksom vid tidigare kapitalhöjningar, svara för det svenska kapitaltillskottet.

Regeringen hemställer bl. a. om bemyndigande att öka Sveriges kapitalinsats i enlighet med propositionens ovannämnda förslag.

Motionerna

I motion 1979/80:2014 av Gertrud Sigurdsen m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om svenska insatser för reformer inom Världsbanken.

I motion 1979/80:2015 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar

1. att avslå proposition 1979/80:139,
2. att uttala att Sverige bör lämna Världsbanksgruppen.

Motion 2014 har sin utgångspunkt i kraven på ökade kapitaltillgångar för utvecklingsändamål och i vikten att finna vägar att förmedla de stora betalningsbalansöverskotten i OPEC-länderna till resursbehövande länder.

En massiv ökning av de finansiella resursöverföringarna utgör en förutsättning för att utvecklingen mot en allt djupare kris i världsekonomin skall kunna brytas. Biståndet till de fattigaste u-länderna måste öka och de u-länder som fått i gång en utveckling måste få tillgång till behövligt kapital, heter det i motionen, som också pekar på hotet från den ökande skuldbördan i u-länderna.

Det är i detta perspektiv motionärerna vill pröva förslaget om Sveriges medverkan i höjningen av Världsbankens kapital. I motionen hänvisas till Brandtkommissionens nyligen framlagda förslag om en förändring i förhållandet mellan bankens upplåningsmöjligheter och egna kapital som skulle medföra att bankens utlåning fördubblas. Motionärerna beklagar att regeringen inte i propositionen orienterar riksdagen om detta och andra liknande förslag.

I motionen påpekas vidare att bankens utlåningspolitik visserligen ändrats till förmån för insatser av mer direkt fattigdomsbekämpande natur men att banken på grund av beslutsregler, beroende av de stora kapitalmarknaderna och sin personalrekrytering är förankrad i de västliga stormakternas värderingar. Med bankgruppens tyngd har följt ett inflytande över läntagarländerna, vilket ibland utövats på ett otillbörligt sätt.

Utvecklingen mot en ännu mer dominerande roll för Världsbanken understryker nödvändigheten av reformer av verksamheten. U-ländernas krav på en rättvisare fördelning av beslutsmakten i banken och en större hänsyn till läntagarnas utvecklingsplanering drevs av den socialdemokratiska regeringen i internationella förhandlingar. Efter det borgerliga övertagandet av regeringsmakten tycks emellertid politiken ha ändrats, framhåller motionärerna, som noterar att regeringen i propositionen inte tagit ställning till inriktningen av bankens politik och de aktuella kraven på reformer.

Motionärerna finner det naturligt att även de andra förslag som på senare tid lagts fram om nya internationella finansieringsinstitutioner prövas. På grund av svårigheterna att bygga upp nya institutioner måste emellertid

huvudvikten läggas vid redan etablerade organ. Ett krav måste då för svensk del vara att arbetet på en reformering av Världsbanken ges prioritet, heter det slutligen i motion 2014.

Utskottet

Tre huvudfrågor tas upp i motion 2014, nämligen behovet av en ökning av resursflödet till u-länderna, Världsbankens roll i det sammanhanget samt möjligheterna att reformera banken.

Under senare år har förts en omfattande internationell diskussion om angelägenheten av ökade resursöverföringar till u-länderna. Den har förts mot bakgrund av stagnerande biståndsflöden men den har också – och kanske framför allt – drivits fram av insikten om att i-länder och u-länder är ömsesidigt beroende av varandra och att i-länderna i sin ekonomiska kris har ett intresse av att främja u-ländernas ekonomiska tillväxt.

I denna diskussion har Sverige spelat en pådrivande roll. Utskottet har bl. a. i sitt betänkande UU 1978/79:1 över proposition 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete haft anledning ställa sig bakom tanken på ökade resursöverföringar till u-länderna.

Under 1970-talets senare hälft har u-länderna i betydande utsträckning finansierat sin expansion genom lån på de privata kapitalmarknaderna. Detta har inneburit en stimulans av världsekonomin som i-länderna dragit stor nytta av. Samtidigt har u-ländernas privata skuldbörda ökat oroväckande.

Det är inte troligt att den privata kapitalmarknaden även under 1980-talet kommer att kunna stå för en så betydande del av kreditgivningen till u-länderna som hittills varit fallet. En sådan utveckling är ur många synpunkter inte heller önskvärd. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att de internationella utvecklingsorganen ges möjlighet att överta en del av den privata kapitalmarknadens förmedling av långfristigt kapital till u-ländernas utvecklingsansträngningar.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det i detta perspektiv finns anledning överväga vilken roll Världsbanken kan spela i utvecklingsfinansieringen och vilka krav på reformer av banken som kan bli erforderliga.

Den i proposition 139 föreslagna kapitalhöjningen innebär nära nog en fördubbling av bankens kapital, varmed möjliggörs en motsvarande ökning av bankens utlåning under 1980-talet. Redan detta bör tillförsäkra Världsbanken en central roll i den fortsatta resursöverföringen till u-länderna. Som framhållits bl. a. i Brandtkommissionens rapport är denna kapitalförstärkning emellertid inte tillräcklig i förhållande till de stora behov som kommer att anmäla sig. Olika förslag har därför framförts i syfte att öka Världsbankens möjligheter att ta i anspråk den fria marknadens kapitalöverskott. Brandtkommissionen föreslår för sin del en ändring av bankens stadga i avsikt att höja bankens utlåningskapacitet. Sedan bankens tillkomst gäller

nämligen regeln att upplåningen inte får överstiga det egna kapitalet. En förändring härvidlag så att upplåningen tillåts uppgå till minst två gånger det egna kapitalet skulle drastiskt öka utlåningsmöjligheterna utan att medlemsländernas bidrag till banken behövde öka.

En liknande innebörd har ett bl. a. av svenska regeringen framfört och av utrikesminister Ola Ullsten i riksdagens biståndsdebatt den 29 april redovisat förslag att vidta ytterligare en höjning av bankens kapital, dock utan att någon inbetalning skulle behöva ske. Garantiandelen av bankens kapital skulle därmed bli större.

Utskottet finner det angeläget att dessa och andra förslag som syftar till en förstärkning av bankens utlåningskapacitet noga övervägs i de internationella förhandlingar om resursöverföringar som förs eller kommer att föras under 1980-talet. Utskottet utgår också ifrån att regeringen på lämpligt sätt kommer att hålla riksdagen underrättad om utvecklingen av dessa förhandlingar.

Utskottet har tidigare haft anledning att behandla frågan om reformer av Världsbanken, särskilt med avseende på röstfördelningen och utlåningens inriktning (UU 1978/79:1, UU 1978/79:27). Utskottet har därvid ställt sig bakom regeringens strävanden att försöka stärka u-ländernas inflytande i Världsbanksgruppen och gradvis öka betoningen av de fattigaste befolkningsgruppernas behov i utlåningen.

Om Världsbanken med olika metoder tilldelas en förstärkt roll i den fortsatta överföringen av kapital till u-länderna blir det än viktigare att banken söker motsvara u-ländernas behov och förväntningar. Utskottet hyser uppfattningen att obalansen i världsekonomin och u-ländernas ökande kapitalbehov kommer att resa krav på förändringar av de internationella kreditorganen och på metoderna att finansiera utvecklingsansträngningarna. Utskottet anser att det är en viktig uppgift för Sverige att driva dessa frågor även vid de förhandlingar som inleddes vid FN:s generalförsamlings extra möte i höst.

Olika möjligheter till förändring av bankens verksamhet ter sig redan nu naturliga. Utskottet delar Brandtkommissionens uppfattning att röstfördelningen i banken bör förskjutas ytterligare till förmån för låntagarländerna. Vidare borde en breddning av styrelsen i avsikt att ge plats åt fler u-landsföreträdare kunna övervägas. Sverige har för sin del förklarat sig berett att stödja en sådan utvidgning av styrelsen.

Brandtkommissionen understryker också behovet av att i ökad utsträckning decentralisera Världsbankens administration i syfte att föra bankens beslutsprocess närmare låntagarna.

Utskottet utgår från att Sverige tillsammans med de nordiska länderna utnyttjar sina möjligheter även i fortsättningen att vinna gehör i banken för dessa och andra synpunkter som avser att stärka u-landsinflytandet över banken och dess utlåning.

Utskottet anser att begränsningar i möjligheterna att göra långtgående

förändringar i bankens verksamhet kan aktualisera de i skilda sammanhang framförda tankarna på helt nya finansieringsorgan som från början är uppbyggda för kommande utvecklingsbehov.

Utskottet tillstyrker för sin del proposition 1979/80:139 och besvarar i anslutning därtill motion 2014 med ovan anförda synpunkter.

I konsekvens med sin tillstyrkan av propositionen avstyrker utskottet för sin del de båda yrkandena i vpk-motion 1979/80:2015.

Stockholm den 8 maj 1980

På utrikesutskottets vägnar
ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdsen (s), Torsten Bengtson (c), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Ingrid Sundberg (m), Mats Hellström (s), Sture Ericson (s), Jan Bergqvist (s), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Björn Molin (fp), Axel Andersson (s), Paul Grabö (c) och Sten Sture Paterson (m).

